

До спеціалізованої вченої ради К 35.052.23
у Національному університеті
«Львівська політехніка»

вул. Князя Романа 1/3, ауд. 304, м. Львів,
79008

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Харченка В. Б. на дисертацію **Дунаса Михайла Омеляновича** за темою
**«Кримінологічні заходи запобігання злочинам у сфері господарської
діяльності, які вчиняються службовими особами»**, подану на здобуття
наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Актуальність теми дослідження. Господарська діяльність є основою ринкової економіки, потужним стимулом економічного росту, поліпшення якості продукції, прискорення науково-технічного прогресу та зниження витрат виробників. Вільний ринок та ринкова економіка працює на користь споживачів, оскільки допомагає підтримувати низькі ціни, високу якість продукції і пропонує споживачам значну свободу вибору товарів і послуг. Для забезпечення ринкових відносин, здійснення господарської діяльності має бути чесною і добросовісною, а суспільні інтереси, інтереси конкурентів і споживачів бути пріоритетними у захисті від злочинних посягань. Відповідно до положень ст. 42 Конституції України, кожен громадянин має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Держава, з свого боку, зобов'язана забезпечувати захист конкуренції у підприємницькій діяльності і не допускати будь-які зловживання на споживчому ринку, попереджати неправомірне обмеження конкуренції та прояви недобросовісної конкуренції.

Водночас, на сьогодні здійснення господарської діяльності у нашій державі характеризується обставинами, що вкрай негативно впливають на ефективність її провадження: висока латентність господарських злочинів; прихованість як попередньої злочинної діяльності, так і вчинення таких злочинів; високий рівень і поширеність корупції у господарській сфері; відсутність процесуальних важелів використання правоохоронними органами профілактичних засобів впливу на осіб, які вчиняють такі кримінальні правопорушення, особливо службових осіб; недоліки в організації взаємодії правоохоронних і контролюючих органів; створення службовими особами системи прикриття своєї злочинної діяльності з використанням корумпованих зв'язків тощо.

Актуальність наукового дослідження О. М. Дунаса обумовлена також й тим, що попередні дослідження питань запобігання вчинення службовими особами злочинів у сфері господарювання не вичерпали коло існуючих теоретичних проблем запобігання таких кримінальних правопорушень, детермінанти, що впливають на вчинення злочинів службовими особами у сфері господарської діяльності, досліджено недостатньо, а окремі положення потребують подальшого розроблення. Тому автор досліджує основні аспекти вказаної проблематики, які стосуються удосконалення заходів запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами. Зазначене й обумовлює необхідність сучасного комплексного наукового дослідження наведеної тематики.

Автор правильно визначив **мету** та **завдання** дослідження, обрав відповідну **методику** його проведення. Саме тому **обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність не викликають сумніву**. Дисертантом опрацьовано велику кількість (279 одиниць) джерел, присвячених тематиці наукового дослідження. При цьому, автор окреслив теоретико-правові засади запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами, позиції провідних вчених-кримінологів та стан наукової розробленості цієї тематики,

детально проаналізував ступінь аргументованості окремих наукових суджень, виклав своє бачення напрямів удосконалення правового забезпечення діяльності підрозділів правоохоронних органів щодо запобігання наведеним злочинним проявам, а також визначив загально-профілактичні та індивідуально-профілактичні заходи підрозділів правоохоронних органів у запобіганні господарським злочинам, що вчиняються службовими особами.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що автором запропоновано перелік основних чинників, які впливають на вибір способу і схем вчинення та приховання службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності, до яких належать: специфіка фінансово-господарської діяльності установи, організації, підприємства; особливості системи фінансово-господарського документообігу, системи обліку та контролю за прийняттям рішень та їх виконанням; прогалини законодавчого регулювання сфери господарювання тощо. На базі проведеного дослідження дисертантом розв'язано низку питань конкретного наукового завдання і сформульовано нові положення, висновки, рекомендації та пропозиції.

На підставі проведеної кримінологічної характеристики злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами (динаміка, структура, рівень, латентність) зроблено висновок, щодо тенденції поширення наведених посягань у східних та центральних регіонах країни, в яких сконцентрований основний фінансовий та виробничий потенціал нашої держави. Встановлено, що третина наведених кримінальних правопорушень вчиняється у Донецькій, Дніпропетровській, Харківській, Одеській, Луганській областях, місті Києві, а також в областях України, де зосереджені підприємства з обслуговування потреб проведення ООС. На основі загальнотеоретичного розуміння розроблено кримінологічну характеристику службових осіб, які вчиняють злочини у сфері господарської діяльності – це особи чоловічої статі (60 %) у віці 31–60 років (чоловіки), 35–50 років (жінки). У своїй більшості такі службові особи одружені (65,8 %), розлучені складають (24,2 %), неодружені і незаміжні (10 %). За освітнім рівнем винні у

99% випадків вчинення злочинів мали вищу освіту, а у 22 % – дві вищих освіти (як правило, юридичну і економічну). Майже 30 % господарських злочинів вчинялися службовими особами у складі групи осіб за попередньою змовою. У переважній більшості випадків вчинення господарських злочинів лежить психологічний чинник службової особи до протиправного збагачення. Обґрунтовано, що під детермінантами, які впливають на вчинення злочинів у сфері господарської діяльності, необхідно розуміти об'єктивні і суб'єктивні (внутрішні та зовнішні) чинники, що зумовлюють вибір службовою особою злочинної поведінки і, своєю чергою, сприяють вчиненню ним злочину. Такі детермінанти класифіковано залежно від сфери виникнення та функціонування юридичних осіб приватного та публічного права, строковості (короткострокові, середньострокові та довгострокові), сфери їх визначення (соціально-економічні, політико-ідеологічні, правові, соціально-психологічні, організаційно-управлінські та детермінанти, пов'язані з недоліками правоохоронної і правозастосовної діяльності).

Зміст, структура дисертації, коло розглянутих у ній питань та сформульовані результати й пропозиції свідчать про те, що автор провів глибоке наукове дослідження. Достовірність та обґрунтованість висновків забезпечені за рахунок використання дисертантом загальнонаукових та спеціальних методів. На емпіричному рівні для встановлення сутності запобігання злочинам у сфері господарської діяльності застосовано *методи спостереження* за практичною діяльністю правоохоронних органів, *узагальнення та аналізу* результатів боротьби зі злочинністю (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1, 3.2). У дисертаційній роботі також застосовано такі методи пізнання як: *історико-правовий* – для дослідження поняття господарських злочинів та їх запобігання (підрозділ 1.1); *порівняльно-правовий* – для вивчення кримінального та іншого законодавства (підрозділ 2.1), *системно-структурний* – під час визначення сукупності структурних елементів, з яких складається поняття профілактичних заходів запобігання злочинів у сфері господарської діяльності (розділ 3); *статистичний* – під час збору,

узагальнення та вивчення результатів діяльності підрозділів правоохоронних органів у запобіганні злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами (підрозділи 1.2, 3.2, 3.3); *соціологічний* метод був використаний для анкетування співробітників ДЗЕ НПУ, вивчення матеріалів кримінальних проваджень (підрозділи 1.2,1.3,1.4,2.1,2.2,3.1,3.2), *формально-логічний* метод надав спроможність отримати нові теоретичні знання про запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами (розділ 3).

У науковій роботі використано праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузях кримінального права, кримінології, теорії держави і права, кримінального процесуального права, юридичної психології. Також автором широко використовується філософсько-методологічна література, енциклопедичні та довідкові видання. Законодавчим підґрунтям роботи є Конституція України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України, закони та підзаконні нормативні акти, постанови Пленуму Верховного Суду та Пленуму Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ, кримінальне законодавство окремих держав-членів Європейського співтовариства.

У дисертаційній роботі М. О. Дунаса запропоновано законодавчі новели щодо змін і доповнень нормативно-правових актів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підрозділів правоохоронних органів (ДФСУ, ДПСУ, НПУ, НАБУ, СБУ) щодо запобігання вчинення службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності, зокрема:

- Главу 12 Кодексу України про адміністративні правопорушення доповнити положеннями щодо надання права підрозділам правоохоронних органів перевіряти документи про порушення у галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, фінансів і підприємницької діяльності;

- пункт 1 ст. 27 Закону України «Про Національну поліцію» доповнити таким змістом «...безпосередній оперативний доступ до інформаційних ресурсів суб'єктів господарської діяльності»;
- статтю 59 Закону України «Про банки і банківську діяльність» доповнити:
 - а) словами «...тимчасове зупинення грошових переказів у банківській системі має здійснюватися за рішенням суду на основі звернення правоохоронних органів без наявної справи кримінального провадження»;
 - б) внести зміни до п. 9 ст. 73 цього Закону, доповнивши його словами: «...у випадку несвоєчасного інформування правоохоронних органів по неповернених кредитах застосовувати штрафні санкції до керівників банківських установ»;
- пункт 12 ст. 20 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення», доповнити словами: «інформувати підрозділи правоохоронних органів про порушення господарськими суб'єктами цього закону»;
- частину 2 ст. 13 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних і фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» доповнити наступним текстом «...перед внесенням даних в Єдиний державний реєстр ідентифікації особи підприємця за обліками правоохоронних органів»;
- пункт 12 ст. 8 Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» доповнити текстом такого змісту «...обов'язковість інформування правоохоронних органів про виявлені порушення учасниками фондового ринку під час здійснення ДКЦПФР контрольних функцій в межах своїх повноважень, а також надати можливість доступу до користування автоматизованими базами даних».

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес у науково-дослідній сфері, у правотворчості, у правозастосовній діяльності та у навчальному процесі. Так, основні положення та висновки, викладені у дисертації, може

бути використано: у науково-дослідній роботі – як підґрунтя для подальших розробок науково-обґрунтованих положень і рекомендацій щодо запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, що вчиняються службовими особами; у правотворчій діяльності – для комплексного вдосконалення законодавства у сфері захисту господарської діяльності від злочинних посягань (Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закони України «Про Національну поліцію», «Про банки і банківську діяльність» тощо); у правозастосовній сфері – для підвищення ефективності використання кримінологічних заходів підрозділами правоохоронних органів щодо запобігання вчинення службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності; у навчальному процесі – під час підготовки підручників і посібників, викладання навчальної дисципліни «Кримінологія» та спецкурсів присвячених запобіганню злочинам у сфері господарської діяльності.

Повнота викладу наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, авторефераті та опублікованих працях. Основні положення дисертації з достатньою повнотою викладені у дев'яти публікаціях, зокрема: п'яти статтях (із них чотири – у фахових наукових виданнях України та одна – у періодичному виданні іншої держави) та чотирьох тезах виступів на науково-практичних заходах.

Зміст поданого автореферату дисертації ідентичний основним положенням дисертації. Дисертація та її автореферат оформлені відповідно до встановлених вимог. Дослідницька робота виконана на високому науково-теоретичному рівні. Автором по-новому вирішені теоретичні питання теми дослідження, які є вагомим внеском у кримінологічну науку, а також свідчать про глибокі знання дисертанта питань, пов'язаних із запобіганням вчинення службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності, його вміння абстрагуватися від другорядних питань та зосереджувати увагу на принципових і практично значущих проблемах виконаного наукового дослідження.

Власне бачення шляхів вирішення певних проблем, обґрунтований підхід до їх розв'язання дозволили дисертанту висловити низку нових та таких, що заслуговують на увагу, теоретичних положень і пропозицій. Зазначене, поміж іншого, стосується визначення, що заходи підрозділів правоохоронних органів (ДФСУ, ДПСУ, МВС, НАБУ, СБУ) щодо профілактики злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами ґрунтується на Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на певний період шляхом використання спеціальних сил і засобів із метою впливу на рівень, структуру та динаміку зазначеної злочинності. Використання сил і засобів скеровуються на виявлення та усунення причин та умов, які сприяють вчиненню злочинів; забезпечення захисту виконання державного плану соціально-економічного розвитку економіки; виконання міжвідомчих (комплексних) планів боротьби з правопорушеннями у сфері господарювання та цільових програм з протидії злочинам у сфері господарської діяльності; проведення спеціальних операцій «Врожай», «Торгівля», «Ринок», «Купюра», «Інтелект», «Акциз» з виявлення та усунення причин та умов вчинення зазначених злочинів. Автором визначено напрями вдосконалення запобіжної діяльності, до якої необхідно віднести такі заходи: виявлення адміністративних правопорушень у сфері ведення господарської діяльності; скерування подань у відповідні інстанції щодо позбавлення ліцензії на здійснення окремих видів підприємницької діяльності; ініціювання проведення позапланової аудиторської перевірки фінансово-господарської діяльності; висвітлення окремих фактів правопорушень у ЗМІ.

Не може залишитися поза увагою й суттєва емпірична бази дослідження, яку становлять статистичні й аналітичні дані ГПУ, ДЗЕ НПУ за 2013–2019 роки щодо злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами; матеріали опублікованої судової практики; вироки, які внесені до Єдиного державного реєстру судових рішень за 2013–

2019 роки щодо вчинення службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності.

Позитивно оцінюючи науково-теоретичну та практичну значимість дисертаційного дослідження М. О. Дунаса, його актуальність, наукову новизну та можливість використання пропозицій і рекомендацій дисертанта для розв'язання питань, пов'язаних із запобіганням вчинення службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності, необхідно наголосити, що окремі положення дисертації недостатньо чіткі та безперечні, має місце непереконлива аргументація деяких висновків. Зазначене обумовлює необхідність висловлення окремих коментарів, оцінок та зауважень:

1. Дисертантом сформульовано тему наукової роботи як «Кримінологічні заходи запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами». Водночас, по-перше, запобігання як будь-яким злочинам, так і злочинам у сфері господарської діяльності, завжди здійснюється виключно кримінологічними заходами, адже сукупність різноманітних видів діяльності та заходів у державі, спрямованих на вдосконалення суспільних відносин з метою усунення негативних явищ і процесів, що породжують злочинність або сприяють їй, а також недопущення вчинення злочинів на різних стадіях злочинної поведінки, і є предметом кримінології, хоча й включає у себе різноманітні запобіжні заходи різних галузей знань. По-друге, за змістом дисертаційного дослідження та цілком обґрунтованим авторським визначенням об'єкту дослідження як суспільних відносин, що виникають у зв'язку з вчиненням службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності (стор. 18 дисертації), предметом наукового дослідження є саме запобігання вчинення службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності. Отже і тема наукової роботи більшою мірою відповідала би її змісту за такої редакції: «Запобігання вчинення службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності».

2. Формулюючи низку найбільш суттєвих нових положень і висновків, які мають вагоме значення для теорії кримінології і юридичної практики, та

характеризують проведене автором наукове дослідження, дисертант наголошує, що ним вперше виокремлено сучасні тенденції злочинів у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами, а саме: наявність корупції у господарській сфері; високий рівень латентності зазначених злочинів; особливості функціонування тіньового сектора у господарській сфері тощо (стор. 19 дисертації). З наведеним твердженням навряд чи можна погодитися, адже на високий рівень латентності злочинів у сфері господарської діяльності та особливості функціонування тіньового сектора економіки нашої держави неодноразово наголошувалося у попередніх дослідженнях таких вчених, як: О. Ю. Бусол, Л. М. Демидова, О. М. Литвак, Н. О. Лопашенко, а також інших кримінологів і криміналістів.

3. Автор беззастережно погоджується із змістом аналітичної довідки ДСБЕЗ про стан злочинності у сфері економіки за 2013–2014 роки, що «Вчинення злочинів у сфері господарської діяльності здійснюється з корисливою метою (100%)...» (стор. 22 дисертації), розуміючи під господарською діяльністю діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, яка спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. Водночас, за змістом ч. 2 ст. 3 Господарського кодексу України (далі – ГК України), господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва – підприємцями. Разом з тим, господарська діяльність може здійснюватись і без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність). Навряд чи порушення у некомерційній господарській діяльності завжди визначають корисливу складову поведінки винного.

4. У дисертаційному дослідженні автором розроблено кримінологічну характеристику службових осіб, які вчиняють злочини у сфері господарської діяльності (стор. 79–92 дисертації). Водночас, поза межами дослідження та поза увагою дисертанта залишилися ключові відмінності у визначенні

специфічних груп службових осіб, які вчиняють злочини у сфері господарської діяльності, та визначення місця таких посягань у законі про кримінальну відповідальність. По-перше, сама назва Розділу VII Особливої частини КК України «Злочини у сфері господарської діяльності» (*виділення моє – В.Х.*) вказує на можливість вчинення злочинів цієї групи як службовими особами юридичних осіб – суб'єктів господарювання (наприклад, діяння, передбаченого ст. 212 КК України), так і службовими особами, які здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій (наприклад, діяння, передбаченого ч. 3 ст. 206 КК України). Нам здається, що відповідна сфера діяльності таких службових осіб має не аби який вплив як на детермінанти економічної злочинності, так і на особливості кримінологічної характеристики службових осіб, які вчиняють такі злочини.

По-друге, вчинення службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності (що у цілому визначено дисертантом об'єктом цього дослідження) не у будь-якому випадку кваліфікується саме за нормами Розділу VII Особливої частини КК України. Такі діяння можуть розглядатися і як злочини проти власності (наприклад, ч. 2 ст. 191 КК України) або злочини у сфері службової діяльності (наприклад, статті 364, 364-1, 365 чи 368 КК України).

По-третє, у чинному законі про кримінальну відповідальність юридичні особи цілком обґрунтовано і відповідно до положень цивільного законодавства (ч. 2 ст. 81 ЦК України) класифіковано залежно від порядку їх створення на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права. Така класифікація перш за все обумовлює коло та обсяг повноважень службових осіб юридичних осіб публічного та приватного права, адже службові особи першої категорії зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та

законами України (ст. 19 Конституції України). Повноваження службових осіб юридичної особи приватного права визначаються, як правило, виключно у межах та на розсуд власника (засновника) такої юридичної особи або уповноваженого ним органу чи особи (в окремих випадках – на підставі модельного статуту). Саме обсягом таких повноважень і обумовлює можливість зловживання ними.

У зв'язку із наведеним, набувають особливої актуальності наукові судження, що протидія господарським злочинам має здійснюватися на основі систематизації великої групи однорідних кримінально-правових норм з врахуванням особливостей родового, видових та безпосередніх об'єктів конкретних злочинів, які поділяє і сам автор (стор. 45 дисертації).

5. Аналізуючи кількісні показники злочинів, що вчиняються службовими особами у сфері господарської діяльності, дисертант зазначає, що серед усіх злочинів у сфері конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання питома вага діянь, передбачених ст. 205 КК України «Фіктивне підприємництво», становить 23 % (4 099 злочинів) (стор. 56 дисертації). Водночас, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» від 18.09.2019 № 101-IX, стаття 205 була виключена із КК України, а передбачене нею діяння було декриміналізовано. Наведена норма була передбачена у кримінальному законі як один із інструментарієв кримінально-правової протидії діяльності конвертаційних центрів і фіктивних поставок з метою незаконної податкової мінімізації. Крім того, вже після прийняття дисертаційного дослідження до захисту, Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України» від 17.10.2019 № 202-IX. Тому під час захисту хотілось би почути погляди дисертанта щодо таких законодавчих новел та його оцінки їх впливу на запобігання вчиненню службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності.

6. Дисертантом наголошується на необхідності використання сил і засобів підрозділів правоохоронних органів (ДФСУ, ДПСУ, МВС, НАБУ, СБУ) на виявлення та усунення причин та умов, які сприяють вчиненню злочинів; забезпечення захисту виконання державного плану соціально-економічного розвитку економіки (стор. 189 дисертації) та стверджується, що *«ринок не є тим універсальним механізмом, який функціонує сам по собі»* (стор. 122 дисертації) (виділення моє – В.Х.). Наведені точки зору є дискусійними. По-перше, головний результат переходу України від пострадянської планово-розподільчої до ринкової економіки неухильно пов'язаний з формуванням оптимального державного регулювання економічних процесів. Корінним і визначальним наслідком такого регулювання є розв'язання протиріччя між інтересами держави забезпечувати реальності ринкової економіки та вирішувати проблеми у сфері господарювання на основі створення умов виробництва, розподілу і реалізації продукції, виконання робіт та надання послуг, здебільшого **через взаємодію попиту і пропозиції на ринку**. Відповідно до положень ст. 5 ГК України, правовий господарський порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів. Тому, будь-які намагання держави «втрутитися» у господарську діяльність або «планувати» її є свідченням регресу в економічній діяльності та ілюстрацією повернення до централізованого господарства за типом «єдиної радянської фабрики» з єдиною системою виробництва та спільним надбанням результатів такої діяльності для всіх працівників цієї «фабрики». Нажаль, можна констатувати, що останнім часом саме такі процеси й характеризують правові механізми, які набувають поширення в економічній сфері нашої держави.

По-друге, ст. 1 КК України наголошує, що Кримінальний кодекс України має своїм завданням, крім іншого, запобігання злочинам. Крім того, відповідно до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію», одним із

основних її повноважень є виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних і адміністративних правопорушень, вживати у межах своєї компетенції заходів для їх усунення. В свою чергу, згідно наказу МВС України від 06.07.2017 № 570 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України», одним із завдань таких органів є виявлення причин і умов, що сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення. Водночас, звертає на себе увагу, що чинний КПК України, не передбачає положення щодо запобігання злочинам під час розслідування кримінальних правопорушень (як це було закріплено у статтях 23-1 та 23-2 КПК України 1960 року). Отже, через відсутність відповідного процесуального механізму, слідчі позбавлені можливості вживати вищенаведених заходів щодо усунення причин та умов, які сприяли вчиненню злочинів. Будь-яких пропозицій або висновків автора щодо вирішення зазначеної проблеми у дисертаційному дослідженні не наводиться.

Натомість, вказані зауваження мають здебільшого характер побажань щодо подальшого покращення наукової роботи або є дискусійними та такими, що не знижують достатньо високого рівня і позитивної характеристики дисертаційного дослідження М. О. Дунаса за темою **«Кримінологічні заходи запобігання злочинам у сфері господарської діяльності, які вчиняються службовими особами»**, що є завершеною науковою роботою, виконаною особисто здобувачем у виді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису. Дисертаційне дослідження містить науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, характеризується єдністю змісту та свідчить про особистий внесок автора у кримінологічну науку України. В роботі отримано нові доктринально аргументовані результати, які у сукупності мають істотне значення для теорії й практики запобігання вчиненню службовими особами злочинів у сфері господарської діяльності. Дисертація оформлена відповідно до вимог, встановлених пунктами 9, 11 та 12 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня

2013 року № 567, а її автор – **Дунас Михайло Омелянович** – за результатами публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри кримінального права
та кримінології факультету № 6 Харківського
національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

В. Б. Харченко